

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŻNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA, NR 3, 2015

JOLANTA CHWASTYK-KOWALCZYK

MIROŚLAW MATYJA,
GRANICE DEMOKRACJI BEZPOŚREDNIEJ.
WPLYW SZWAJCARSKIEGO SYSTEMU
POLITYCZNEGO NA PROCES INTEGRACYJNY
MUZUŁMAŃSKIEJ MNIEJSZOŚCI RELIGIJNEJ,
WYDAWNICTWO POLIGRAF,
BRZEZIA ŁĄKA, 2014, 261 S., 5 NLB.

W 2014 roku została wydana monografia Mirosława Matyja pt. *Granice demokracji bezpośredniej. Wpływ szwajcarskiego systemu politycznego na proces integracyjny muzułmańskiej mniejszości religijnej*, która powstała w wyniku badań przeprowadzonych w ramach projektu „Mniejszości narodowe w Szwajcarii” w Zakładzie Kultur Mniejszości Narodowych Instytutu Kultury Europejskiej na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie. Społeczność muzułmańska jest trzecią co do wielkości grupą wyznaniową w wielokulturowym i wielojęzycznym kraju Helwetów. Autor prześledził wpływ szwajcarskiego systemu politycznego na przyznanie analizowanej mniejszości praw religijnych oraz proces integracyjny tej społeczności. Próbuje odpowiedzieć na zasadnicze pytania: kto faktycznie decyduje w szwajcarskim procesie politycznym, w jaki sposób dochodzi do wypaczeń w ramach demokracji bezpośredniej? Matyja przeanalizował wyniki bezpośrednich głosowań kantonalnych i federalnych w Szwajcarii od momentu powstania Konfederacji Szwajcarskiej w 1848 roku do dnia dzisiejszego dotyczących regulacji statu-

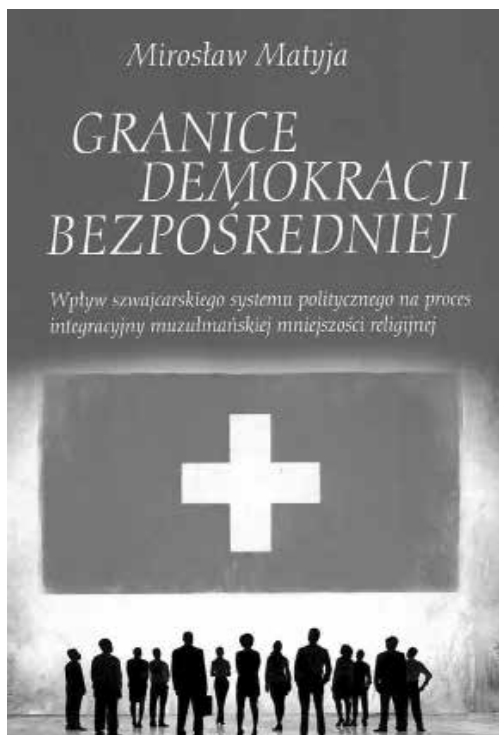
su mniejszości narodowych na terytorium tego państwa i w ramach jego systemu politycznego. Autor zwraca uwagę na specyfikę demokracji bezpośredniej w Szwajcarii, na szczególne znaczenie jej konstytucji, na trudności wynikające ze zdecentralizowanego federalizmu. Postawił ciekawą tezę:

Demokracja bezpośrednia nie sprzyja przyznaniu statusu publicznoprawnego religijnej mniejszości muzułmańskiej w tym kraju i jest elementem hamującym w procesie integracyjnym tej mniejszości (s. 19).

Opracowanie ma logiczną strukturę, zostało podzielone na dwie części, które zawierają łącznie sześć rozdziałów, w tym wnioski końcowe. Część pierwsza pt. *Mniejszości narodowe w szwajcarskim systemie politycznym* obejmuje charakterystykę systemu politycznego Szwajcarii poprzez ukazanie szwajcarskiego federalizmu, instrumentów demokracji bezpośredniej oraz charakterystykę mniejszości narodowych w Szwajcarii. Matyja analizuje pojęcie szwajcarskiej narodowości, ochronę mniejszości narodowych w konstytucji Konfederacji Szwajcarskiej, szwajcarskie mniejszości językowe uznane i nieuznane prawnie, postanowienia konstytucyjne, mniejszości religijne w Szwajcarii, podstawy konstytucyjne, mniejszości chrześcijańskie i niechrześcijańskie.

Na część drugą, zatytułowaną *Oddziaływanie instrumentów demokracji bezpośredniej na status prawny mniejszości muzułmańskiej w Szwajcarii*, składają się różne zagadnienia. Matyja opisuje mniejszość muzułmańską w ramach szwajcarskiego systemu politycznego w perspektywie statusu prawnego muzułmanów w Szwajcarii, rysu historycznego etapów ich imigracji do tego kraju, struktury socjologicznej analizowanej mniejszości, prawa muzułmanów, rozwiązania w ramach Rady Europy oraz pozostałych ustaleń prawnych. Autor sytuuje wyznawców islamu w szwajcarskim porządku prawnym i politycznej debacie na temat mniejszości muzułmańskiej, ukazując konflikt interesów rdzennych mieszkańców i mniejszości, co stanowi problem dla państwa szwajcarskiego.

Następnie Matyja dokonuje przeglądu referendum kantonalnych dotyczących statusu prawnego muzułmańskiej mniejszości religijnej i analizuje wyniki tych głosowań, a także prezentuje referendum federalne na temat zakazu budowy minaretów w 2009 roku i kampanię przedreferendalną. Przytacza argumenty zwolenników i przeciwników, wyniki głosowania, analizuje je na podstawie różnych źródeł. Analogicznie postępuje z inicjatywą ludową i wyraża opinię, że referendum jest czynnikiem hamującym integrację mniejszości muzułmańskiej w Szwajcarii. Popiera to rozważaniami na temat oddziaływania inicjatywy ludowej i referendum na status tej grupy poprzez oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie. Obnaża skutki wpływu demokracji bezpośredniej i parlamentarnej na mniejszość muzułmańską w kontekście teorii konformistycznej, teorii rzeczywistego konfliktu oraz teorii elit.

Zastanawiający jest rozdział pt. *Perspektywy integracji muzułmańskiej mniejszości religijnej w Szwajcarii*, który przedstawia izolację społeczną i polityczną opisywanej mniejszości, sytuując ją jako społeczeństwo równoległe, oraz próby przezwyciężenia tego stanu rzeczy poprzez wyłonienie jednolitego przedstawicielstwa wyznawców islamu, a także intensyfikację procesu integracji na szczeblu federalnym i kantonalnym.

Wnioski końcowe autora są tożsame z konkluzjami innych badaczy procesów integracyjnych na świecie, jak choćby Andrzeja Chodubskiego, które prowadzą do konstatacji, że integracja mniejszości narodowych czy religijnych jest możliwa tylko wtedy, kiedy mamy do czynienia z dobrą wolą dwóch stron. Powracając do badań Matyi – są one potwierdzeniem tezy, że nie ma mowy o żadnej integracji, dopóki

w Szwajcarii istnieje społeczeństwo równoległe, złożone z muzułmanów niechcących integrować się ze społeczeństwem kraju zamieszkania, przedkładających prawo muzułmańskie (szariat) nad demokratyczne prawo szwajcarskie i świadomie – z różnych powodów – zamykających się we własnym świecie (s. 156).

Na przeszkodzie konstruktywnego dialogu islamsko-chrześcijańskiego stoją także problemy językowe oraz niechęć lub niemożność przystosowania się popu-

lacji muzułmańskiej w Szwajcarii do warunków współczesnej demokracji liberalnej, by stać się społecznością obywatelską. Badania autora wykazały, że demokracja bezpośrednia, administracja państwowa i elity polityczne wpływają negatywnie na położenie mniejszości narodowych w kraju Helwetów. Otrzymaliśmy wizerunek Szwajcarii pozornie otwartej na zewnątrz, jednak w rzeczywistości konserwatywnej, usiłującej prawa mniejszości ograniczać do minimum,

argumentując swe stanowisko obawą przed wyobcowaniem narodowym i społecznym oraz utratą szwajcarskiej tożsamości narodowej (s. 157).

Jednakże ten proces przebiega dwubiegunowo, ponieważ same mniejszości narodowe i religijne swoją pasywną i wyczekującą postawą wpływają na własny status oraz szanse równouprawnienia.

Reasumując, autorowi udało się wykazać właściwymi metodami badawczymi (analiza statystyczna, wywiady), że demokracja bezpośrednia w wydaniu szwajcarskim, z jej instrumentami, jakimi są inicjatywa ludowa i referendum, stanowi czynnik hamujący na drodze uzyskania pełnych praw polityczno-religijnych przez mniejszość muzułmańską zamieszkującą Szwajcarię. Pokazuje to całkowite fiasko programów multikulturowych nie tylko w Europie.

Matyja swą publikację zaopatrzył w bibliografię oraz cztery aneksy. Pierwszy z nich zawiera konstytucję federalną Konfederacji Szwajcarskiej, drugi – Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych, trzeci – listę kantonów Szwajcarii w kolejności ich utworzenia, czwarty – główne partie polityczne kraju. Zabrało mi jednak indeksu osobowego, który zwiększyłby walor naukowy omawianego opracowania.

Polecam te ciekawe rozważania nie tylko politologom, historykom, socjologom, ale także wszystkim zainteresowanym procesami zachodzącymi we współczesnym świecie.